

ELS NOMS DE LES BARQUES

Mª Roser CABRERA GONZÁLEZ

Al llarg del segle XX les barques han evolucionat degut principalment als grans canvis en la navegació. Algunes han transformat la seua configuració i s'han adaptat a les noves tecnologies; altres han desaparegut i han estat substituïdes per noves barques. Un gran nombre del lèxic específic referit a l'antiga forma de construcció amb fusta, de l'aparellament de la vela llatina, dels caps, nus, tipus de barques... ha desaparegut.

En aquest article ens ocupem de les diferents denominacions de les barques, en un estudi fet a Dénia sobre el lèxic mariner. Aquestes denominacions varien en funció de diverses constants:

—*el seu tamany i potència*: **barques grans, barques de pes, barques menudetes, barques xiques, barqueta, botet...**

—*l'indret on es peca*: **d'altura i de baixura; barques de terra, barques de la mar de terra, barques més en terra i barques de la mar de fora; barques del fons i "de piso"...**

—*per l'art de pesca utilitzat*: **la tranyinera, barca de palangre, barca de bou, les tresmalleres.**

—*per la classe de peix*: **barca d'emperador.**

—*per la forma de la proa*: **recta o de proa llançada.**

—*per la forma de la popa*: **tallada o d'espill; de mona o de mico** dites també **gilda i d'ou**, les quals són les més corrents entre les barques actuals de la flota de Dénia; de **dos cossos**, aquesta última era de popa molt alta i la denominaven **burra valenciana**. A Dénia encara es pot veure una barca amb aquesta popa; de **popa cadero**, de la qual també en queda una atracada al moll.

Altres tipus són els **botets**, de **popa d'espill**, les **xalanes** amb la proa igual que la popa. Els **llaüts** pareguts a les **xalanes**, però més grans i amb la proa més alçada.

Una mateixa barca pot ser denominada de diferents formes segons les variables: emissor (mariner, calafat, venedor de peix...) període (segons quins mesos,

els dedica la mateixa barca a un tipus de pesca o altra diferent), altres circumstàncies concretes de la conversa...

Podia servir com exemple una barca de bou que pot ser gran o menuda, "d'arrastres", de pes, de fons i de la mar de fora. Una tresmallera, potser una barca menuda, una barca de terra o una barca més en terra, i el mateix per una barca de palangre.

De els 50 barques que compta en l'actualitat la flota de Dénia, **30 són de bou**, una trainyera amb el seu llaüt de farols i botet auxiliar (el xivato) i **19 d'art menor entre tresmalleres i de palangre**.

Les barques que han desaparegut a Dénia en els últims anys han estat: el sardinal, la barca de mitjana, les barques de parella (de bou o de vaca); totes elles anaven a vela. Encara avui resta una barca de bou en actiu la "Carmen" que ha navegat a vela i que ha sofert tot tipus de transformacions per a adaptar-se a les noves tècniques.

TIPUS DE BARQUES

BARCA D'ARRASTRE. Vid. **Barca de bou**.

BARCA D'EMPERADOR. Dita així pel tipus de pesca a la qual es dediquen.

BARCA DE BOU. Barca destinada a la pesca de bou, és a dir amb l'art que porta aquest nom. Sovint quan es referixen a aquesta barca els mariners diuen també "d'arrastre"; la paraula arrossegament la desconeixen per complet. Antigament es dien també **barques de parella** perquè anaven dues barques juntes arrossegant el mateix art un cap en cada barca. Actualment de les 50 barques que componen la flota pesquera de Dénia, 30 són de bou. Les diferències substancials entre les barques de bou, conegudes també com de vaqueta o de vaca, a més de la fisonomia característica de l'aparellament de la vial llatina, completament desapareguda en l'actualitat, és l'existència de la maquinilla, fonamental per a xorrar el bou. En l'actualitat solen anar 5 o 6 homes per barca.

BARCA DE MITJANA. Segons el diccionari de marina de Canyameres (1983) és una "barca d'aparell llatí caracteritzada perquè tenia la roda de proa arquejada i coronada pel cap de mort, la popa de dos cossos amb clavillers, la quaderna mestra en forma de u, escues, coberta, bugueres amb embornals, orla amb botanes, escobencs, bitons, arboradura, veles llatines i una pollacra". Ja no existeixen en l'actualitat.

BARCA DE PALANGRE. Segons el DCVB és una "embarcació que es caracteritzava antigament per tenir roda de proa, que s'enlairava per damunt de l'orla i estava coronada per una galeta anomenada cap de mort; roda de popa, que també s'enlairava; escobes, buguera amb ambons, falques i macarrons. Interiorment tenia corredors, tres bancs i banqueta. Anava aparellada de vela llatina..." En l'actualitat formen part del mateix grup que les tresmalleres, barques d'art menor i són totes de tipus familiar; solen anar de 2 a 3 persones.

BARCA DE PARELLA. Denominació de les antigues barques de bou que calaven a parelles.

BARCA DE PES. Vid. **Barca gran.**

BARCA DE SARDINAL. Embarcació que tenia les mateixes característiques que la barca de palangre però de més reduïdes dimensions. Duia el mateix aparell i velamen. Es dedicava a la pesca de la sardina. Així la descriu un mariner. "*La barca de sardinal tenia de 42 a 44 pams i les de palangre de 26 a 28 pams, uns 6 metres (el metro tenia quatre pams i mig aproximadament)*" "*les barques de sardinal anaven a rem i a vela, pescaven a la deriva, feen alba i prima*".

BARCA DE LA MAR DE FORA. Forma de denominar a les barques grans que van a la pesca d'altura. Pesquen a partir de 200 braces aproximadament.

BARCA DE LA MAR DE TERRA. En oposició de les de la mar de fora, les barques que calen més prop, a menys braces de profunditat, de 30 a 140 aproximadament.

BARCA DE PARELLA. Denominació de les antigues barques de bou que calaven a parelles.

BARCA DE PES. Vid. **Barca gran.**

BARCA DE TERRA. Vid. **barca de la mar de terra.**

BARCA DE TRESMALL. Perteneixien junt amb les de palangre al grup de barques d'art menor. El seu nom fa referència a l'art de pesca: el tresmall.

BARCA DEL FONDS. Barques que pesquen a partir de les 390 braces de profunditat (de 700 a 800m).

BARCA GRAN. També dites **barques de pes**, fan referència a la seua potència però principalment al seu tonellatge. Es pot considerar així a partir de 30 tones.

BARCA MENUDA. Per oposició a la barca gran és la de menor potència i tonellatge. En aquest grup estan els tresmallers, barques de palangre i alguna de bou o "arrastre". Abans eren les que pescaven a l'encesa. Pesquen a menys de 30 braces i agarren el peix "*a l'alba*". A Dénia tenen al moll un indret especial per atracar separades de les barques grans.

BARCA MÉS EN TERRA. Vid. **barques de la mar de terra.** "*Són molt xicotetes*".

BARCA XICA. Vid. **barca menuda.**

BARQUETA. Vid. **barca menuda.** Diminutiu molt utilitzat.

BOT. Embarcació menor, generalment de fusta sense coberta ni corredor, propulsada a rem, a vela o a motor.

BOTET. Diminutiu de **bot** molt utilitzat.

LLAGUT. Vid. **llaüt.**

LLAÛT. Embarcació molt semblant, en aspecte i dimensions a la barca de sardinal. És molt estreta.

TRAINYERA. Barca que es dedica a la pesca amb la trainya. El seu sistema és d'encerclament, paraula desconeguda pels mariners, els quals sempre utilitzen el mot castellà, "cerco": La trainyera porta un bot auxiliar, el xinxorro o

xivato i un llaüt de farols que queda fondejat al centre rodejat per l'art, el qual acaba en el mataor on està la barca.

TRESMALLER. Vaixell que va al tresmall. Mariner de la pesca de tresmall.

TRESMALLERA. Vid. **tresmaller**.

XALANA. Barques caracteritzades per tindre la proa igual que la popa.

XINXORRO. Bot de pesca petit, auxiliar en la pesca de la trainyera, que té com missió portar el cap de l'art. Conegut pels mariners amb el nom de **xivato** perquè antigament havia de comprovar si ja estava concentrada la mola de sardina sota la llum dels farols.

XIVATO. Vid. **xinxorro**.

NOMS DE LES ACTUALS BARQUES AMB BASE EN EL PORT DE DÉNIA

Barques de bou "d'arrastre"

1. Antonia Peña (Dénia).
2. Antonio Rams (València).
3. Cala de Cristal (Almeria).
4. Carmen (Dénia).
5. Catalina (Dénia).
6. Conchita Moreno (València).
7. El Carmen (Dénia).
8. Estefania (Barcelona).
9. Francisca Mundo (Vinaròs).
10. Franjumar (Dénia).
11. Genn (Castelló).
12. Hermanos Aulet (Castelló).
13. Hermanos Carabal (València).
14. Isabelana (Alacant).
15. Lasal y Surdo (Dénia).
16. L'Androna (Dénia).
17. Llorca Zaragoza (Dénia).
18. Mar Fran (Dénia).
19. Mare Nostrum (Barcelona).
20. Margarita y Anita (Garrucha).
21. Maria Tela II (Dénia).
22. Montemar (Vinaròs).
23. Nuevo Miguel Isabel (Dénia).
24. Salvador Maroto (València).
25. Silvia del Mar (Almeria).
26. Toscana (Dénia).
27. Troya (Dénia).
28. Vent y mar (Dénia).
29. Vinuesa Primera (Vinaròs).
30. Vinuesa Segunda (Vinaròs).

¹ Els mariners de Dénia n'utilitzen mai arrossegament.

Barques tresmalleres (de tresmall i palangre)

31. Bizcocho (Màlaga).	42. Maria de la O (Dénia).
32. Borea Segunda (Castellón).	43. Mariguindas (Dénia).
33. Ciscar (Altea).	44. Millor (Castelló).
34. Cova del Mero (Alacant).	45. Pedro Juan I (Dénia).
35. Dos Gemelas (Dénia).	46. Punta Molins (Vinaròs).
36. Dos Hermanos (Dénia).	47. Quico Perelló (Dénia).
37. Fliper (Mataró).	48. San José (Aguilas).
38. Forneret (Dénia).	49. Tres Hermanos (Dénia).
39. José y Esther (Dénia).	
40. Joven Agustín (Dénia).	
41. Manolito (Almeria).	

Barca trainyera "de cerco"

50. Pepita y Anita (Dénia).

ACLARIMENT: Els noms entre parèntesi són els llocs de matriculació de els barques.

² S'utilitza molt aquest castellanisme.

